

وزارت جهاد کشاورزی

تحقیقی پیرامون بررسی مشکلات توسعه صنعت زعفران کشور

از دیدگاه تولیدکنندگان ، کشاورزان و سایر دست اندرکاران

مرتبط با فرآوری بازرگانی و صادرات این محصول

اداره کل روابط عمومی وزارت جهاد کشاورزی

اداره مطالعات افکار عمومی و برنامه ریزی

عنوان تحقیق: تحقیقی پیرامون بررسی مشکلات توسعه صنعت زعفران

کشور از دیدگاه تولیدکنندگان، فرآوران و صادرکنندگان این محصول

ناشر: اداره کل روابط عمومی

تهیه و تدوین: اداره مطالعات افکار عمومی و برنامه‌ریزی ارتباطی

مدیر تحقیق: دکتر انصاری فرد

پژوهشگران: حمید شکری خانقاه و داود حیدرلکی

با همکاری: محمود اسلامی نژاد

سایر همکاران: شراره مختاری دیزجی، امیرسعید مستجاب الدعوه و مژگان

سلطانیان

زمان: خردادماه ۱۳۸۵

اهداف

هدف اصلی این تحقیق بررسی مشکلات کلان صنعت زعفران کشور و عوامل تأثیرگذار بر توسعه این صنعت در کشور می باشد. اما اهداف جزئی تری نیز به شرح زیر در رابطه با برنامه‌ریزی‌های وزارت جهاد کشاورزی در رابطه با حمایت از تولید، فرآوری و عرضه این محصول مورد توجه قرار گرفته است :

۱- بررسی عملکرد دولت در زمینه حمایت از تولید زعفران

۲- بررسی مشکلات موجود در توسعه صنعت زعفران کشور از دیدگاه

تولیدکنندگان

۳- بررسی مشکلات بازاریابی و صادرات این محصول راههای افزایش

ارزش افزوده اقتصادی آن از دیدگاه صادرکنندگان

۴- میزان موفقیت دولت در بازاریابی برای این محصول در بازارهای داخلی

و خارجی

۵- شناسایی میزان تولید فعلی و ظرفیت بالقوه برای افزایش تولید زعفران

در مناطق زعفران خیز کشور

۶- بررسی میزان تأثیر خرید توافقی یا تضمینی در قیمت بازار زعفران

یافته‌های تحقیق :

زعفران به عنوان گران‌بهاترین گیاه زراعی موجود در کره زمین شناخته می‌شود و در حال حاضر بیشترین میزان تولید زعفران جهان به کشور ایران تعلق دارد. بنابراین حفظ جایگاه مزبور با عنایت به ارزش افزوده این محصول اهمیت به سزایی دارد. بررسی وضعیت موجود در صنعت زعفران کشور در سال‌های اخیر نشان داده‌است مشکلات بسیاری در راه توسعه این صنعت وجود دارد که با توجه به منحصر به فرد بودن این محصول و پیش‌بینی افزایش تقاضا در سطح جهانی رفع این مشکلات می‌تواند باعث افزایش پتانسیل این صنعت در مواجهه با رقبای اندک خارجی که بیشتر از در صنعت فرآوری و بازارهای بین‌المللی فعالیت دارند شده و از این طریق به توسعه صادرات و تجارت زعفران و افزایش سودآوری آن دست یافت.

وزارت جهاد کشاورزی به عنوان متولی حمایت از تولید زعفران در کشور خصوصاً در زمینه‌های افزایش دانش و آگاهی‌های کشاورزان، تأمین نهاده‌های مورد نیاز، حمایت تسهیلاتی و سرمایه‌ای و همچنین نظارت بر کیفیت محصولات تولیدکنندگان شناخته می‌شود. به همین جهت اداره کل روابط

عمومی برای آگاهی از مشکلات موجود بر سر راه توسعه صنعت زعفران اقدام به انجام یک پژوهش افکار عمومی در رابطه با مشکلات موجود بر سر راه این صنعت پرداخته نموده‌است که چکیده‌ای از نتایج بدست آمده را در زیر می‌خوانید.

- جامعه آماری این پژوهش ۳۸۴ نفر از تولیدکنندگان زعفران کشور تشکیل می‌دهند که از مناطق زعفران خیز کشور در استان‌های خراسان رضوی، شمالی و جنوبی انتخاب و مورد بررسی قرار گرفته‌اند. شغل اکثریت افراد کشاورز بوده و ۱۳ درصد از آنها نیز هم به کشاورزی اشتغال داشته و در کنار آن دامداری هم می‌کنند.

- وضعیت محل سکونت تولیدکنندگان :

اکثریت افراد مورد مطالعه (۱۸۳/۳ درصد) در روستای محل سکونت خود زندگی می‌کنند و در همان روستا یا مزارع اطراف آن اقدام به تولید می‌کنند. ۱۴/۸ درصد نیز ساکن شهرستان هستند و ۱/۳ درصد نیز که عده کمی را شامل می‌شوند در شهرهایی غیر از محل زراعت خود زندگی می‌کنند.

- بررسی وضعیت اراضی تولیدکنندگان :

۷۴/۲ درصد از تولیدکنندگان مورد مطالعه به صورت آبی اقدام به کشت و زرع می‌کنند و ۰/۳ درصد یعنی تنها ۱ نفر به صورت دیم زعفران‌کاری می‌کند. کسانی که توأمأً به صورت دیم و آبی اقدام به تولید زعفران می‌کنند ۲۱/۱ درصد از کل را به خود اختصاص می‌دهند. لذا این محصول به لحاظ آبی بودن کشت می‌تواند مدیریت مناسبی در خصوص آب و آبیاری در خود نهفته داشته باشد که البته این یکی از شاخص‌های تولید کیفی می‌باشد.

وسعت اراضی بر حسب هکتار:

وسعت اراضی درصد قابل توجهی از تولیدکنندگان مورد مطالعه (۴۶/۹ درصد) ۱ تا ۳ هکتار بوده، ۱۷/۷ درصد نیز در ۳ تا ۶ هکتار اقدام به تولید محصولات کشاورزی از جمله زعفران می‌کنند. کسانی هم که زمین زراعی‌شان زیر یک هکتار است ۱۶/۷ درصد را شامل می‌شوند. بالاتر از ۶ هکتار زمین را نیز ۱۳ درصد افراد مورد مطالعه به زیر کشت برده‌اند. تمامی این نکات نمایانگر

این نکته است که تولیدکنندگان کمتر از یک هکتار تا حدود ۱۰ هکتار زمین را برای تولید محصولات کشاورزی از جمله زعفران مورد استفاده قرار می‌دهند.

سطح زیر کشت زعفران :

درصد قابل توجهی از تولیدکنندگان مورد مطالعه (۲۷/۳ درصد) سطح زیر کشتی بالاتر از ۷ هزار مترمربع داشته‌اند. بعد از این تعداد ۲۴/۴ درصد نیز از ۱ تا ۳ هزار مترمربع را به کشت زعفران اختصاص داده‌اند. ۱۱/۵ درصد از آن‌ها نیز بین ۵ تا ۷ هزار مترمربع و ۱۰/۲ درصد نیز ۳ تا ۵ هزار مترمربع و نهایتاً ۹/۴ درصد نیز زیر یک هزار متر مربع را به تولید زعفران اختصاص داده‌اند و این نکات بیانگر این واقعیت است که حداقل و حداکثر تولید زعفران در مناطق مورد مطالعه از زیر یک هزار متر مربع تا حدود ۱۰ هزار متر مربع نوسان داشته‌است .

میزان تولید به کیلوگرم :

میزان تولید زعفران در مناطق مورد مطالعه از زیر یک کیلوگرم تا بالای ۵ کیلوگرم در نوسان بوده‌است و اکثریت افراد (۳۲/۸ درصد) تولید است بین ۱ تا

۳ کیلوگرم داشته‌اند. ۲۶/۳ درصد (که تعداد قابل توجهی را شامل می‌شود) نیز از ۵ کیلو به بالا تولید داشته‌اند. بعد از این دو گروه ۲۰/۱ درصد نیز بین ۳ تا ۵ کیلو و ۶/۳ درصد نیز زیر یک کیلوگرم زعفران تولید کرده‌اند.

هزینه تولید زعفران از دیدگاه افراد مورد مطالعه با توجه به عوامل تولید:

۱- هزینه کاشت (شامل بذر، شخم و ...) به تومان:

۴۷/۹ درصد از تولیدکنندگان هزینه مرحله کاشت خود را از ۱۵۱ هزار تومان به بالا عنوان کرده‌اند و ۱۰/۲ درصد نیز زیر ۵۰ هزار تومان و ۵/۷ درصد از ۵۱ تا ۱۰۰ هزار تومان و ۳/۶ درصد نیز از ۱۰۱ تا ۱۵۰ هزار تومان را صرف هزینه مرحله کاشت کرده‌اند که نوسان این هزینه کردها با سطح زیر کشت محصول زارعین ارتباط مستقیمی دارد .

۲- هزینه مرحله داشت (شامل آب، کود، سم و وجین):

هزینه‌های مرحله داشت محصول زارعین از زیر ۱۰۰ هزار تومان تا بالای ۲۵۱ هزار تومان نوسان داشته‌است و بیشترین هزینه را برای (۲۴ درصد از افراد) با ۲۵۱ هزار تومان و بالاتر کرده‌اند و کمترین هزینه را هم (۲۵/۸ درصد از افراد) با ۱۰۰ هزار تومان و کمتر کرده‌اند که این هزینه‌ها نیز ارتباط مستقیمی با سطح زیر کشت محصول داشته‌است. ۱۰/۲ درصد از تولیدکنندگان

۱۰۱ تا ۱۵۰ هزار تومان هزینه کرده‌اند. ۱۰/۲ درصد نیز از ۱۵۱ تا ۲۰۰ هزار تومان و ۴/۴ درصد نیز از ۲۰۱ تا ۲۵۰ هزار تومان هزینه کرده‌اند. لذا میانگین هزینه کرده‌ها تقریباً ۱۵۰ هزار تومان بوده است.

۳- هزینه مرحله برداشت :

در این مرحله نیز بین ۱۰۰ تا بالای ۲۵۱ هزار تومان هزینه شده‌است. درصد قابل توجهی از افراد (۲۷/۳ درصد) از ۲۵۱ هزار تومان به بالا هزینه کرده‌اند (یعنی یک سوم افراد پاسخگو)، ۲۲/۷ درصد نیز از ۱۰۰ هزار تومان به پایین هزینه کرده‌اند و ۱۱/۲ درصد نیز بین ۱۰۱ تا ۱۵۰ هزار تومان و ۱۰/۲ درصد بین ۱۵۱ تا ۲۰۰ هزار تومان و نهایتاً ۳/۹ درصد بین ۲۰۱ تا ۲۵۰ هزار تومان برای مرحله برداشت محصول هزینه کرده‌اند.

● با یک بازنگری به جداول مرتبط به هزینه‌های مراحل مختلف تولید یعنی کاشت و داشت و برداشت می‌بینیم که به طور میانگین هر کشاورز حدود ۴۰۰ هزار برای تولید زعفران هزینه کرده است که این مبلغ تا ۶۰۰ هزار تومان نیز در نوسان بوده‌است.

قیمت فروش زعفران :

از کل افرادی که به این پرسش پاسخ داده‌اند ۳۱/۵ درصد زعفران خود را به قیمت هر کیلو ۲۳۱ تا ۲۶۰ هزارتومان به فروش رسانده‌اند. ۱۹/۵ درصد نیز از ۲۹۱ هزارتومان و بالاتر از فروش هر کیلو زعفران عایدشان شده است. کسانی هم که زعفران تولیدی خود را به قیمت هر کیلو ۲۰۰ تا ۲۳۰ هزارتومان به فروش رسانده‌اند ۱۴/۶ درصد از کل افراد را تشکیل می‌دهند. ۱۳/۶ درصد نیز زعفران خود را ۲۶۱ تا ۲۹۰ هزارتومان به فروش رسانده‌اند. لذا قیمت فروش زعفران بین ۲۰۰ تا حدود ۴۰۰ هزارتومان بر مبنای کیفیت آن در نوسان بوده است. اما در رابطه با قیمت‌گذاری زعفران و مقایسه هزینه تولید که میانگین آن ۴۰۰ هزارتومان ارزیابی شد می‌توان نتیجه گرفت که این نوع تولید تنها در صورتی می‌تواند از مزیت اقتصادی مناسبی برخوردار باشد که قیمت واقعی خود را یافته و با افزایش سطح کیفی تولید و همچنین سطح برداشت محصول و در اقتصادی شدن آن تلاش کافی صورت گیرد. بررسی جدول مرتبط با سطح زیر کشت و تولید نیز نشان می‌دهد که تولیدکنندگان این محصول عواید اقتصادی کمی از آن می‌برند و عمده‌ترین دلایل آن وجود سلف‌خران و کاهش قیمت آن در بازار آزاد به دلیل نیاز اقتصادی تولیدکنندگان و عدم وجود یک قیمت منطقی در بازار است. زمینه قیمت نامناسب این محصول همچنین به عدم

برنامه‌ریزی مطلوب دولت در رابطه با بازاریابی و توسعه صادرات کیفی آن از طریق فرآوری مناسب و بسته بندی مطلوب باز می‌گردد.

جمع کل فروش خالص (عواید کشاورزان از فروش زعفران):

نتایج نشان می‌دهد که درصد قابل توجهی از افراد مورد مطالعه که به این پرسش پاسخ داده‌اند با (۴۸/۲ درصد) از ۴۰۱ هزار تومان و بالاتر از فروش زعفران نصیبشان شده و درآمد حاصل از فروش زعفران بین ۱۰۰ هزار تومان تا بالای ۴۰۰ هزار تومان در نوسان بوده است. برخی از تولیدکنندگان که ۵ کیلو و بیشتر تولید داشته‌اند حتی تا بالای یک میلیون تومان هم عواید داشته‌اند. با این حال ولی با توجه به هزینه بالای تولید باز هم این عواید وضعیت مطلوبی نداشته و می‌توان گفت که این محصول در کشور به عنوان یک محصول منحصر به فرد با کشت کار سنتی و خانوادگی و عواید کم مطرح است. لذا با یک تغییر استراتژی به جای این‌که درآمد حاصله از تولید به جیب تجار داخلی و صنعتگران خارجی سرازیر شود باید به سوی کاهش هزینه تولید و ترمیم چرخه اقتصاد خانوارهای زعفران‌کاران حرکت شود.

چگونگی حمایت‌های دولت از تولید زعفران:

۱- کمک دولت در تأمین ماشین آلات و تجهیزات:

در خصوص تأمین ماشین آلات و تجهیزات اکثریت افراد اذعان داشته‌اند که هیچ کمکی از طرف دولت دریافت نکرده‌اند که (۹۴ درصد از کل پرسش‌شوندگان) که البته این نکته می‌تواند از سنخیت تولید این محصول که بیشتر وابسته به نیروی کار است تا ماشین نیز حادث شده باشد.

۲- چگونگی خرید زعفران توسط دولت:

در خصوص نحوه خرید زعفران درصد قابل توجهی از تولیدکنندگان زعفران خود را به دولت فروخته‌اند (که ۵۵/۷ درصد از کل را شامل می‌شوند) و فقط ۳۷/۸ درصد زعفران را به دولت فروخته‌اند. اکثر کسانی که زعفران خود را به دولت فروخته‌اند از نحوه خرید تضمینی یا توافقی رضایت داشته‌اند ولی درصد قابل توجهی از افراد نیز که زعفران خود را به دولت فروخته‌اند رضایتی از نحوه خرید زعفران از طرف دولت نداشته‌اند.

۳- قیمت خرید زعفران توسط دولت:

نتایج تحقیقات حاکی از این واقعیت است که دولت هر کیلو زعفران را از ۲۰۰ تا بالاتر از ۲۶۱ هزار تومان از تولیدکنندگان خریداری کرده ولی اکثریت افرادی که زعفران خود را به دولت فروخته‌اند اذعان کرده‌اند که زعفران را به قیمت هر کیلو ۲۶۱ هزار تومان و بالاتر به دولت فروخته‌اند. لذا این تفاوت در حداقل و

حداکثر قیمت خرید توسط دولت خود از مشکلات عمده‌ای است که تولیدکنندگان با آن دست به گریبانند و باید در جهت تعیین یک نرخ توافقی مناسب با توجه به کیفیت زعفران تلاش کافی صورت پذیرد.

۴- میزان رضایت از فروش زعفران به عوامل غیر دولتی:

نتایج تحقیق نمایانگر این نکته است که اکثریت افراد پاسخگو از فروش زعفران خود به عوامل غیردولتی رضایت نداشته‌اند که (۷۵ درصد افراد) و فقط ۱۳/۵ درصد از فروش زعفران خود به عوامل دولتی رضایت داشته‌اند. همچنین مقایسه بین خرید توافقی و یا خرید از طرف عوامل غیر دولتی و دولتی نمایانگر این نکته است که قیمت خریداری شده توسط دولت بالاتر از بازار آزاد بوده و صرفه اقتصادی بیشتری برای تولیدکنندگان به همراه داشته است. معیذا تفاوت نوع خرید دولت با بازار آزاد این بوده که عوامل بازار آزاد نقدی قیمت زعفران را به تولیدکنندگان پرداخت کرده ولی عوامل دولتی به صورت غیر نقدی یا مدت‌دار پرداخت کرده‌اند. این نکته باعث فروش تولیدکنندگان به بازار آزاد به دلیل نیاز مالی علی‌رغم عدم رضایت از این نوع فروش شده‌است.

۵- میزان استفاده از مروجین و اطلاعات علمی:

نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان می‌دهد که سطح استفاده تولیدکنندگان از مروجین پایین‌تر از متوسط نبوده و ۳۱/۳ درصد از آن‌ها هیچ

استفاده‌ای از مروجین در مراحل تولید خود نداشته‌اند. ۳۰/۵ درصد نیز استفاده خود را از اطلاعات علمی و تخصصی مروجین متوسط عنوان کرده‌اند. ۲۲/۹ درصد نیز استفاده کم و بسیار کمی از مروجین برای بهبود تولید خود با توجه به روش‌های نوین تولید داشته‌اند. لذا باید با یک تغییر استراتژی در فعالیت مروجین در کانون‌های تولید زعفران سطح استفاده از اطلاعات آن‌ها را بالابرده و از این طریق شاهد رشد مطلوب کمی و کیفی تولید در این کانون‌ها باشیم.

از جمله دلایلی که در رابطه با عدم استفاده و یا استفاده اندک از دانش مروجین از طرف تولیدکنندگان مطرح شده‌است مشغله زیاد و عدم امکان استفاده از مروجین، عدم رسیدگی و توجه کامل کارشناسان و مروجین به نیازهای داخلی کشاورزان، عدم وجود مروج در روستا و عدم اعتقاد روستائیان به استفاده از اطلاعات مروجین و اعتقاد آن‌ها به برخورداری شخصی از تجربه و مهارت کافی و عدم نیاز استفاده از مروجین و استفاده آن‌ها از سایر رسانه‌ها از جمله نشریات و تلویزیون بوده‌است. از طرفی عمده‌ترین دلایل استفاده از مروجین (که تعداد کمی از افراد مورد مطالعه به آن اشاره کرده‌اند) نیاز به کسب اطلاع از آخرین یافته‌های علمی و ترویجی در تولید زعفران بوده‌است.

۶- میزان رضایت از حمایت دولت از صنعت زعفران :

نتایج نمایانگر این واقعیت است که اکثریت نسبی افراد (۶۷/۹ درصد) به میزان کم و بسیار کم از عملکرد دولت در حمایت از تولید زعفران رضایت داشته‌اند. ۱۸/۲ درصد نیز رضایت خود را متوسط عنوان کرده‌اند. این نکات عدم برنامه‌ریزی اصولی و نظام‌مند دولت در تأمین نیاز کشاورزان و تولیدکنندگان زعفران را به نمایش می‌گذارد.

۷- چگونگی تخصیص کمک‌های دولتی خصوصاً در رابطه با تأمین نهاده‌های کشاورزی:

اکثریت افراد مورد مطالعه (۷۲/۷ درصد) بر این باورند که دولت نهاده‌های مورد نیاز آن‌ها را به موقع تأمین نمی‌کند. ۲۰/۳ درصد نیز تأمین نهاده‌ها را به موقع دانسته‌اند. از آن‌جا که تأمین نهاده‌های تولید باید به صورت به هنگام و به موازات مراحل مختلف تولید تأمین شود لازم است عنایت لازم در این خصوص از طرف مسئولین امر صورت پذیرد.

- بررسی میزان تأثیر خرید تضمینی یا توافقی دولت در قیمت گذاری زعفران: یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که خصوصاً در افزایش مزیت اقتصادی تولید و تجارت زعفران اهمیت دارد بحث قیمت‌گذاری و نرخ خرید و فروش زعفران می‌باشد. بررسی میزان تأثیر خرید تضمینی یا توافقی که دولت انجام می‌دهد نمایانگر این نکته است که این‌گونه خریده‌ها تأثیر متوسطی بر صنعت زعفران

داشته و تنها می‌تواند به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر قیمت زعفران مطرح باشد. عواملی همچون بازار بورس کالای کشاورزی که ۱۴/۸ درصد به آن رأی داده‌اند و یا واسطه‌ها و دلالان که ۱۰/۷ درصد به آن اشاره داشته‌اند و همچنین فروشندگان جزء زعفران نیز به عنوان عوامل دیگر مؤثر بر قیمت‌گذاری زعفران مطرح شده‌اند. اما چیزی که شاید از نگاه تولیدکنندگان دور مانده و به طور غیر مستقیم تأثیر بسزایی دارد مسئله ارتقاء کیفیت تولید از طریق فرآوری، بسته بندی، بازاریابی‌های جدید است که می‌تواند زعفران را به قیمت‌های واقعی خود نزدیک کند.

- میزان رضایت از تعیین کیفیت زعفران به وسیله مراکز دولتی:

رضایتمندی زعفران‌کاران از نحوه تعیین کیفیت زعفران توسط مراکز ذیربط دولتی در سطح متوسط به پایین بوده‌است به طوری که ۷۱/۸ درصد از کل تولیدکنندگان نحوه تعیین کیفیت را متوسط به پایین دانسته‌اند و فقط ۱۴/۶ درصد بر این باور بوده‌اند که نحوه تعیین کیفیت خوب بوده‌است.

- درصد قابل توجهی از افراد مورد مطالعه عضو اتحادیه‌های مرتبط با تولید زعفران نبوده‌اند که ۵۵/۲ درصد از کل را شامل می‌شوند فقط ۳۶/۷ درصد عضویت برخی از اتحادیه‌ها را داشته‌اند. لذا باید عضویت تولیدکنندگان در

اتحادیه‌ها از طریق افزایش توان اتحادیه‌ها و تشکلهای مرتبط مورد تشویق قرار گیرد.

- در رابطه با بیمه محصول زعفران نیز باید گفت اکثریت تولیدکنندگان مورد مطالعه (۶۱/۸ درصد) محصول خود را بیمه نکرده‌اند و فقط ۲۵/۵ درصد محصول خود را بیمه کرده‌اند. با توجه به این‌که بیمه به عنوان یک سازوکار افزایش ضریب امنیت در سرمایه‌گذاری مطرح بوده و می‌تواند به توسعه این صنعت کمک کند لذا باید با ایجاد یک ساختار مناسب بیمه‌ای برای این نوع تولید اقدام عاجل صورت گیرد .

- عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زعفران:

از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زعفران که تولیدکنندگان مورد بررسی به آن اشاره داشته‌اند پاک کردن و خشک کردن مناسب زعفران با استفاده از دستگاه، آبیاری مناسب و زمین مرغوب و رعایت بهداشت خصوصاً در مرحله بسته بندی و فرآوری مناسب زعفران، نظارت دولت بر فرآیند تولید، نگهداری صحیح در مکان‌های مناسب، ارائه آموزش‌های لازم به تولیدکنندگان در خصوص مراحل مختلف تولید، تأمین نیازهای تولیدکنندگان خصوصاً در زمینه نهاده‌ها و ابزار از سوی دولت، مدیریت صحیح در تمام مراحل کاشت تا برداشت و عرضه به بازار، انتخاب پیاز مناسب و با کیفیت، ایجاد یک سازوکار

مناسب حمل و نقل با توجه به شکنندگی این محصول، پاک کردن مزارع از علف‌های هرز و شخم‌زنی به موقع، پاک‌سازی مزارع از حیوانات و جانوران موزی (از جمله موش) و ایجاد فرصت‌های مناسب برای استفاده از مروجین و ترویج فرهنگ استفاده از مروجین در روستاها و دقت در برداشت مناسب محصول و استفاده از کارگران ماهر بوده است.

- شرایط نگهداری محصول:

بررسی روش‌های نگهداری زعفران توسط تولیدکنندگان نمایانگر این واقعیت اساسی بوده است که یک روش استاندارد شده در رابطه با نگهداری با حفظ کیفیت وجود ندارد و هر گروه از تولیدکنندگان با توجه به فرهنگ موجود در روستا اقدام به نگهداری کرده‌است. به عنوان نمونه بعضی این محصول را از داخل نایلون یا پلاستیک نگهداری می‌کنند، برخی نیز روی تکه‌ای کاغذ یا پارچه سفید و برخی دیگر درون گاوصندوق می‌گذارند یا در درون پاکت و تورهای بهداشتی اقدام به نگهداری محصول خود می‌کنند. لذا معرفی یک روش مناسب استاندارد که نگهدارنده تمامی شرایط کیفی محصول زعفران باشد بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

- نحوه وقوع ضایعات در مراحل مختلف تولید:

نتایج تحقیق حاکی از این واقعیت است که بیشترین ضایعات زعفران از دیدگاه درصد قابل توجهی از افراد پاسخگو (۲۰/۱ درصد) در مرحله پاک کردن و جمع آوری محصول اتفاق می‌افتد. بعد از آن بیشترین ضایعات به ترتیب در مراحل برداشت، سرمازدگی و یا باران در مرحله داشت (۱۶/۹ درصد) به بار می‌آید. مراحل دیگری که به ترتیب اهمیت بیشترین ضایعه را در رابطه با محصول زعفران دارند شامل مراحل الک کردن و خشک کردن، جداسازی گل از کلاله، بسته بندی و فروش محصول و نهایتاً در موقع حمل و نقل به سایر نقاط می‌باشد.

- دلایل عدم تمایل زعفران‌کاران به بیمه محصول خود :

از جمله دلایل مهمی که در رابطه با عدم بیمه محصول زعفران از طرف تولیدکنندگان مطرح شده‌است بالابودن هزینه بیمه، عدم وجود اطلاع دقیق تولیدکنندگان از نحوه بیمه و فرآیند انجام آن، عدم وجود بودجه مناسب به دلیل ارزان بودن زعفران و پایین بودن حق بیمه پرداختی از طرف بیمه‌گذار، عدم مراجعه بیمه‌گذاران به مناطق تولیدی و عدم همکاری بانک کشاورزی در

موقع پرداخت خسارت‌های تولیدی و پایین بودن دانش کشاورزان و عدم استقبال لازم از بیمه می‌باشد.

- مشکلات تولید و عرضه زعفران :

مهم‌ترین مشکلاتی که در رابطه با تولید و عرضه زعفران از طرف افراد مورد مطالعه به آن اشاره شده است عبارتند از:

- ۱- عدم وجود نهاده‌های کشاورزی کافی و بالابودن قیمت نهاده‌ها
- ۲- نرخ پایین زعفران خریداری شده توسط دولت و بخش خصوصی
- ۳- عدم آگاهی لازم کشاورزان از نحوه برداشت، فرآوری و بسته‌بندی مناسب که در نهایت موجب عدم صرفه اقتصادی و کم شدن رغبت کشاورزان به فعالیت در این عرصه می‌شود
- ۴- عدم خرید به موقع زعفران توسط دولت و سازمان تعاون روستایی و عدم کنترل دقیق بر گردانندگان بازار خرید
- ۵- عدم حمایت اصولی جهاد کشاورزی و سازمان تعاون روستایی از زعفران‌کاران در زمینه توزیع نهاده‌ها و تخصیص وام‌های مناسب با بهره پایین

۶- عدم وجود امکانات خصوصاً لوازم و ابزار مناسب برای پاک کردن،

جمع‌آوری و خشک کردن زعفران

۷- هزینه بالای تولید زعفران و عدم صرفه اقتصادی آن برای کشاورزان

۸- عدم وجود خریداران واقعی و نبود بازار رقابتی بین بازار آزاد و بازار

رقابتی

۹- عدم حضور مهندسان و مروجان با تجربه و آگاه در روستاهای محل تولید

۱۰- عدم وجود منابع آبی کافی و بالابودن قیمت آب در مناطق زعفران‌خیز

۱۱- عدم وجود نیروی انسانی ماهر خصوصاً در زمینه برداشت محصول

۱۲- وجود صف‌های طویل در موقع تحویل زعفران به تعاونی‌ها و پارتی‌بازی

در خرید زعفران

۱۳- بازگشت داده شدن محصول زعفران کاران بدون آزمایشات دقیق

۱۴- عدم حضور فعال سازمان تعاون روستایی در محله‌ها و روستاها

۱۵- عدم حاصلخیزی زمین‌های زراعی مورد استفاده در کشت زعفران و

بالابودن هزینه شخم زنی و بهسازی آن‌ها

۱۶- بالابودن هزینه بیمه محصولات و عدم حضور عاملین بیمه در مراکز تولید

۱۷- عدم مطالعه اصولی برای شناسایی بازارهای مصرف داخل و خارج از

کشور

۱۸- عدم وجود شناسنامه زعفران ایران و بازاریابی مناسب برای معرفی این

محصول در خارج از کشور

۱۹- صدور زعفران به شکل فله‌ای و عدم برخورداری آن از مزیت اقتصادی

۲۰- عدم سرمایه‌گذاری دولت در زمینه فرآوری و توسعه صنایع تبدیلی و

تکمیلی مرتبط با این محصول

۲۱- کمبود بهداشت در مزارع و غیر بهداشتی بودن فرآیند تولید که در نهایت

موجب کاهش کیفیت محصول زعفران می‌شود

- راهکارهای بهبود وضعیت صنعت زعفران :

۱- حمایت دولت از طریق وزارت جهاد کشاورزی به ویژه سازمان تعاون

روستایی از کشاورزان در قالب تأمین نهاده‌ها و ماشین آلات و تخصیص

وام‌های کم بهره و ...

۲- تعیین یک قیمت منطقی و اعلام یک نرخ ثابت برای زعفران با در نظرگرفتن

ارزش واقعی اقتصادی این محصول

۳- حذف واسطه‌ها و خرید مستقیم زعفران توسط دولت

۴- آموزش و ترویج روش‌های مناسب کاشت، داشت و برداشت زعفران و همچنین نحوه خشک کردن، فرآوری و بسته بندی آن‌ها از طریق ایجاد کارگاه‌های کوچک در مزارع زعفران

۵- ایجاد اتحادیه‌ها و سازوکارهای کارآمد خرید تضمینی یا توافقی زعفران در سطح شهرستان‌ها

۶- توزیع به موقع نهاده‌های مورد نیاز کشاورزان از جمله کود و سم با قیمت مناسب به ویژه در قبل از مرحله داشت محصول

۷- ایجاد چاه‌های مناسب در روستاها و مناطق تولید و مزارع با هدف مبارزه با کمبود آب و استاندارد کردن بهره‌برداری آب از جویبارها

۸- نظارت مستمر سازمان تعاون روستایی به بازار تجارت زعفران

۹- ایجاد سازوکار بیمه‌ای مناسب و کاهش نرخ بیمه محصولات و مزارع زعفران

۱۰- جلوگیری از تبعیض خصوصاً در زمینه خرید زعفران با انتخاب مسئولان خرید از میان افراد بومی سایر شهرستان‌ها

۱۱- تولید دستگاه‌های جمع‌آوری و پاک کردن زعفران و تلاش در جهت افزایش حاصلخیزی زمین‌های زراعی از طریق توسعه روش‌های به‌زراعی زعفران

۱۲- ایجاد بستر لازم برای حضور تولیدکنندگان داخلی در نمایشگاه‌های مختلف با هدف تبلیغ و عرضه توانمندی‌ها و تولیدات خود و ایجاد سازوکار مناسب صادرات این محصول

۱۳- جلوگیری از صدور و قاچاق پیاز زعفران به مناطق دیگر جهان به منظور حفظ گونه‌های گیاهی نادر کشور

۱۴- کاهش فاصله بین اقشار تولیدکننده و بخش کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی کشور با هدف جلوگیری از مهاجرت روستائیان

۱۵- افزایش فعالیت مروجین در روستاها در راستای انتقال دانش فنی و تجربی به کشاورزان

۱۶- تهیه شناسنامه زعفران برای کشاورزان تولید کننده

۱۷- خرید محصولات کشاورزان به صورت خرد تا حد مبالغ

۱۸- جلوگیری از صدور محصول زعفران به صورت فله‌ای به سایر کشورها

۱۹- ایجاد مراکز قرنطینه بهداشتی برای تعیین سطح کیفی زعفران در مناطق مختلف کانون تولید

۲۰- نظارت مستمر بر نحوه بسته بندی، بازاریابی و توجه به خلوص زعفران با

هدف راهیابی هرچه بیشتر به بازارهای داخلی و خارجی

- ۲۱- انجام مطالعه جامع در رابطه با فرهنگ ملل مختلف و نوع ذائقه آن‌ها در جهت فرآوری مناسب محصول زعفران و موفقیت در بازاریابی برای آن
- ۲۲- نگاه جامع به تولید و صادرات و عدم یک‌جانبه‌نگری فرآوری زعفران و بسته‌بندی و صدور زعفران
- ۲۳- توجه ویژه به تولید مواد غذایی مختلف با استفاده از زعفران با هدف توسعه صادرات و جلوگیری از صدور زعفران خالص به کشورهای دیگر
- ۲۴- تلاش در جهت تثبیت جایگاه ایران در عرصه تولید، فرآوری و صدور زعفران نسبت به سایر کشورهای مطرح در این زمینه
- ۲۵- افزایش سطح بهداشت در فرآیند تولید زعفران از ابتدا تا عرضه محصول
- ۲۶- انجام فعالیت‌های اطلاع‌رسانی از جمله انتشار بروشورهای تبلیغی و یا برگزاری نمایشگاه و مساعدت در جهت شرکت تولیدکنندگان و صادرکنندگان در نمایشگاه‌های مرتبط داخلی و خارجی
- ۲۷- استفاده از روش‌های نوین تجارت از جمله تجارت الکترونیک در جهت بازاریابی و توسعه صادرات زعفران
- ۲۸- نظارت مستمر دولت بر فعالیت صادرکنندگان زعفران
- ۲۹- ایجاد یک سازمان و سازوکار مناسب بازرگانی در رابطه با این محصول

۳۰- اتخاذ روش‌های مناسب در مراحل مختلف تولید، فرآوری با هدف کاهش

ضایعات

۳۱- آغاز تفکر جامع و فرآیندی در رابطه تولید، فرآوری و عرضه زعفران به

بازارهای داخلی و خارجی